

הידור מצוה ומהדרין בנר חנוכה

רב דניאל שטיין

א. גמ' שבת (כא): - תנו רבנן מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך, ובית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך, אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי במערבא, רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא, חד אמר טעמא דבית שמאי כנגד ימים הנכנסין, וטעמא דבית הלל כנגד ימים היוצאין, וחד אמר טעמא דבית שמאי כנגד פרי החג, וטעמא דבית הלל דמעלין בקדש ואין מורידין. [תוס' שבת (שם) ד"ה והמהדרין - נראה לר"י דב"ש וב"ה לא קיימי אלא אנר איש וביתו שכן יש יותר הידור דאיכא היכרא כשמוסיף והולך או מחסר שהוא כנגד ימים הנכנסים או היוצאים אבל אם עושה נר לכל אחד אפי' יוסיף מכאן ואילך ליכא היכרא שיסברו שכך יש בני אדם בבית]. [רבנו חננאל (שם) - פי' המהדרין מהדרי מצות כדאמרינן (ב"ק ט): להדור מצוה עד שליש במצוה].

ב. רמב"ם (פ"ד חנוכה ה"א-ג): - כמה נרות הוא מדליק בחנוכה, מצותה שיהיה כל בית ובית מדליק נר אחד א בין שהיו אנשי הבית מרובין בין שלא היה בו אלא אדם אחד, והמהדר את המצוה מדליק נרות כמנין אנשי הבית נר לכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים, והמהדר יתר על זה ועושה מצוה מן המוכרח מדליק נר לכל אחד ואחד בלילה הראשון ומוסיף והולך בכל לילה ולילה נר אחד. מנהג פשוט בכל ערינו בספרד שיהיה כל אנשי הבית מדליקין נר אחד בלילה הראשון ומוסיפין והולכין נר בכל לילה ולילה עד שנמצא מדליק בליל שמיני שמונה נרות בין שהיו אנשי הבית מרובים בין שהיה אדם אחד.

ג. שו"ע (סי' תרע"א סע' ב'): - כמה נרות מדליק, בלילה הראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך אחד בכל לילה עד שבלייל האחרון יהיו שמונה, ואפילו אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר. הגה: וי"א דכל אחד מבני הבית ידליק (הרמב"ם), וכן מנהג פשוט ויזהרו ליתן כל אחד ואחד נרותיו במקום מיוחד, כדי שיהא היכר כמה נרות מדליקין. [ביאור הגר"א (שם) - כ"כ הרמב"ם להלכה נראה שכן הוא דעת הרי"ף מדהביא מימרא דרבכ"ח אר"י שני זקנים כו' כנגד פרי החג כו' דמעלין בקודש ואין כו' דלהאי טעמא לא חיישינן להיכרא דימים הנכנסין או היוצאים שכתב התוספות שם. וכ"מ בגמרא שם חד אמר כו' וחד אמר טעמא כו' דנ"מ בכה"ג כנ"ל ומסקנא דב' זקנים כמ"ד דמעלין בקודש]. [משנ"ב (שם ס"ק ה') - ואם יש לו ט' נרות ידליק בליל שני שתי נרות ואם יש לו י' נרות אעפ"כ לא ידליק רק בליל ב' ב' ובליל ג' לא ידליק שתיים רק אחת].

ד. אבי עזרי (פ"ד חנוכה): - ודע דנראה ברור במי שעומד ביום שלישי ואין לו שלשה נרות דמ"מ מדליק שתי נרות ולא אמרינן שההידור לא נשלם רק בשלשה וע"כ אם אין לו שלשה סגי בנר אחד עיקר החיוב דזה אינו דודאי יש הידור אף בשתיים ביום שלישי ג"כ, ואם אין יכול לעשות ההידור ככולו בשביל זאת לא יעשה כלל, ולא גריע יום שלישי מיום השני והוא פשוט וברור ואינו צריך לפנים.

ה. גמ' ב"ק (ט-טז): - בהידור מצוה עד שליש במצוה. [רבנו חננאל (שם) - והמהדר המצוה משובח כדתנינן בנר חנוכה [שבת כא ב] והמהדרין נר לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין].

ו. שו"ע (שם סע' א'): - צריך לזוהר מאד בהדלקת נרות חנוכה, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק. [ביאור הלכה (שם) - מיהו נראה דאין צריכין ליתן לו כ"א נר אחד בכל לילה דהיינו נר איש וביתו דיותר הוי מן המהדרין ואין חיוב ליתן לו].

ז. רמב"ם (שם הי"ב): - מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנסים שעשה לנו, אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק. [אור שמח (שם) - פירוש גם לההדור והתוספות, וזה שאמר להוסיף בשבח].

ח. שו"ע (סי' תרע"ו סע' ה'): - יתחיל להדליק בליל ראשון בנר היותר ימיני, ובליל ב' כשיוסיף נר אחד סמוך לו יתחיל ויברך על הנוסף, שהוא יותר שמאלי, כדי להפנות לימין. [ביאור הגר"א (שם) - ואין לו טעם וריח שזה אינו רק למהדרים מן המהדרים ויניח עיקר המצוה ויברך על הרשות וע' סי' תרע"ד ס"א בהג"ה וגם משום פינות לימין יבטל עיקר המצוה טפח הסמוך לפתח אלא העיקר שיתחיל בנר הסמוך לפתח בין מדליק בימין הפתח או בשמאל ויברך כל הלילות עליו ובוזה מדליק ומברך תמיד על סמוך לפתח ועל עיקר המצוה].

ט. שו"ע (סי' תרע"ד סע' א'): - מדליקין נר חנוכה מנר חנוכה וכו'. הגה: ונהגו להחמיר בנרות חנוכה שלא להדליק אפילו מנר לנר, דעיקר מצותו אינו אלא נר אחד והשאר אינו למצוה כ"כ ולכן אין להדליק זה מזה.

י. ברכי יוסף (סי' תרע"א ס"ק ג'): - לא היה לו שמן כי אם לנר אחד ויברך עליו, ותכף נזדמן לו שמן לנרות השייכות להדור בלילה ההוא. נסתפק מורנו הרב מהר"א נחום אם יברך פעם אחרת על הנרות שמוסיף, וצידד צדדים לכאן ולכאן. והעלה מהר"ם מזרחי דלא יברך, והסכים עמו הרב הנז'. פרי הארץ ח"ג כ"י סי' ח"ב. ועמ"ש הפר"ח בסי' תרע"ב ומג"א סי' תרנ"א ס"ק כ"ה.